

Agenda – Culture, Welsh Language and Communications Committee

Meeting Venue:

Committee Room 2 – Senedd

Meeting date: 26 June 2019

Meeting time: 09.30

For further information contact:

Gareth Price

Committee Clerk

0300 200 6565

SeneddCWLC@assembly.wales

- 1 Introductions, apologies, substitutions and declarations of interest**
(09.30)
- 2 Teaching of Welsh history, culture and heritage: evidence session with Dr Elin Jones**
(09.30 – 10.15) (Pages 1 – 18)
Dr Elin Jones
- 3 Teaching of Welsh history, culture and heritage: evidence session with practitioners**
(10.15–11.00) (Pages 19 – 32)
Mark Cleverley, History Teacher, NASUWT
Ioan Rhys Jones, Field Officer for North Wales, UCAC
- 4 Teaching of Welsh history, culture and heritage: evidence session with Welsh history interest groups**
(11.00–11.45) (Pages 33 – 48)
Gareth Jones, Secretary, Owain Glyndŵr Society
Eryl Owain, Coordinator, Welsh History Campaign
Wyn Thomas, Former Head of a History Department, former Headteacher of a Secondary School and Board Member of Dyfodol i'r Iaith

5 Teaching of Welsh history, culture and heritage: evidence session with diversity history groups

(11.45–12.30)

Uzo Iwobi, Chief Executive – Race Council Cymru

Ginger Wiegand, Research & Policy, All Wales BAME Engagement Programme – Ethnic Minorities & Youth Support Team Wales (EYST Wales)

Gaynor Legall, Chair – The Heritage & Cultural Exchange

6 Paper(s) to note

6.1 Correspondence with Ken MacQuarrie, Director, Nations & Regions, BBC regarding Ofcom requirements for radio content

(Pages 49 – 52)

6.2 Correspondence from Crosskeys Silver Band regarding the requirement for licences for child performers

(Pages 53 – 54)

6.3 Correspondence from the Chair of the Constitutional and Legislative Affairs Committee with the Minister for Health and Social Services

(Pages 55 – 58)

6.4 Correspondence with the Chief Executive of S4C regarding proposed changes to the S4C schedule

(Pages 59 – 73)

7 Motion under Standing Order 17.42 to resolve to exclude the public from the remainder of this meeting

8 Private debrief

(12.30–12.45)

Document is Restricted

Written Submission for 26 June

Opportunities afforded by the new draft curriculum for the study of history

1. **Teachers' independence.** Teachers will be free to devise flexible courses unique to their school, meeting the needs and interests of their pupils, across both the traditional Humanities subjects of Religious Education, Geography and History, and the new subjects of Business Studies and Social Studies.
2. **Relevance.** It will be possible to reflect current events in these courses, and to consider how religious, geographical and historical factors influence each other and affect business and society too.
3. **Cynefin.** The concept of *cynefin* will give a focus and a purpose to the new courses. It provides an opportunity to give young people a secure foundation of belonging. This should help them to look outwards at the world around them, and understand how their *cynefin* contributed to the development of Wales and the wider world, and how that world has affected Wales and their own area.
4. **Skills.** There is an appropriate emphasis on the skills of each individual subject (such as enquiry, analysis and the evaluation of evidence) and the structure of the new curriculum provides opportunities to practise these across a range of subject and to apply them in new contexts.
5. **The Welsh language.** The new curriculum gives importance to the Welsh language, and the Humanities Area of Learning and Experience provides opportunities to enrich the study of the language by placing it in its religious, social, geographical and historical context. Students can consider the reasons for its persistence, and implications of living in a bilingual/multilingual country today.

Challenges to be faced in implementing the new curriculum

1. **Practicality.** The detailed documents that have been published are evidence of the careful and thorough work which has been done over the years since *Successful Futures* was published. But in their size and detail they are painfully reminiscent of the first drafts of the original National Curriculum thirty years ago. That curriculum proved to be too difficult to implement, and it was necessary to simplify it and to shorten it substantially in the years that followed.
2. **Tension between teachers' autonomy and public opinion.** Our tendency in teaching is to keep to the familiar, the safe and that which engages our audience. The GCSE and A level examinations also influence the work of secondary schools. Teachers have a natural desire to provide work and experiences which help candidates to succeed in those examinations. In my view, teachers will need clear and reliable guidance in implementing the new curriculum. Such guidance should make clear its possibilities rather than indicating only one way of interpreting and teaching it. But would the provision of such guidance undermine the principle of giving teachers independence in devising their own courses?
3. **Current difficulties.** The former curriculum gave Welsh history a clear central position in the Programme of Study, but the structure of the draft curriculum does not give it the same status. The criticism of the lack of Welsh history in our schools reflects the experiences of

those who were educated through the former curriculum. If Welsh history did not then receive the attention they perceive as appropriate, what can they expect in future?

Concerns

1. **Lack of evidence to support debate.** The place of Welsh history in the school curriculum has recently become the subject of public debate, which is a comparatively new development in my experience. But as far as I am aware, there has been no independent review of what is actually taught for at least twenty years. Consequently, it appears that current debate is based on the experiences and personal opinions of individuals and the interests of different organisations. In view of the strong feelings sometimes expressed, and the political aspects of the debate, there is a clear need for an independent audit of the history currently being taught. It might be possible to use the information held by the Welsh Joint Education Committee on option choices at GCSE and A Level as a starting point. The WJEC was also responsible for a survey done between 2008 and 2011 of internal school assessments at the end of Key Stage 3. I worked with a team of subject teachers to moderate the work submitted for history. I do not know what happened to the reports prepared at that time, but I do remember drafting a letter to be sent to those schools which had not submitted any examples of work on some core aspects of the Programme of Study, such as the history of Wales.
2. **The dangers of a debate based on lack of reliable information.** The development and influence of social media show the dangers of debates based on emotion and prejudice. I am afraid that the current debate could have an adverse effect on social cohesion if no objective evidence is available to support statements.

Addysgu hanes a diwylliant Cymru yn y cwricwlwm newydd

Mis Mehefin 2019

UCAC | yr undeb sy'n diogelu athrawon a darlithwyr Cymru

Addysgu hanes a diwylliant Cymru yn y cwricwlwm newydd

Croesawa UCAC y cyfle hwn i ymateb i ymgynghoriad Y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu ar Addysgu Hanes a Diwylliant Cymru yn y Cwricwlwm Newydd.

Mae UCAC yn undeb sy'n cynrychioli athrawon, arweinwyr ysgol, tiwtoriaid a darlithwyr ym mhob sector addysg ledled Cymru.

1. A fydd y Cwricwlwm newydd i Gymru yn cynyddu'r cyfleoedd sydd ar gael i addysgu hanes a diwylliant Cymru o safbwynt Cymru?

- 1.1. Mae UCAC o'r farn bod y Cwricwlwm newydd yn sicr yn cynyddu'r cyfleoedd i addysgu hanes a diwylliant Cymru. Drwy roi ffocws ar y 'lleol, Cymru a'r byd ehangach' yn anad dim byd arall mae'r *disgwyliad i wneud hynny'n glir*.
- 1.2. Tra bod y cyfle yno, mae yna bryder am allu a pharodrwydd pob athro i wneud hyn o 'safbwynt Cymru'. Fel mae un o'n haelodau wedi nodi:
"Dydw i ddim yn siŵr am 'o safbwynt Cymru' oherwydd nid yw pob athro Hanes yn Gymro. Nid yw'r cyrsiau hyfforddi athrawon (o fy mhrofiad i) yn talu sylw i 'ddysgu' Hanes o safbwynt Cymru. Mae rhai ysgolion yn dysgu Jack the Ripper, Manceinion yn lle Merthyr o ran Chwyldro Diwydiannol ayyb."
- 1.3. Rhaid ategu yn ogystal, nad yw pob athro ag arbenigedd yn Hanes Cymru, nad ydynt wedi astudio hanes eu gwlad wrth fynd i brifysgolion dros y ffin a'u bod yn anghyfforddus/amharod i addysgu agweddau helaeth ohono i ddisgyblion. Mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y 'tocenisitiaeth' sydd ym manylebau CBAC ar hyn o bryd.
- 1.4. Mae angen llawer o hyfforddiant ar athrawon fel eu bod yn ddigon hyderus a mentrus, a diogonedd o gyfleoedd i rannu arfer dda ac adnoddau.
- 1.5. Ymhellach, mae gofid bod modd dehongli'r term 'cenedlaethol', sy'n cael ei ddefnyddio'n achlysurol, mewn sawl ffordd wahanol.

2. Pa gyfleoedd fydd y cwricwlwm newydd yn eu cynnig ar gyfer addysgu hanes lleol a chenedlaethol Cymru?

- 2.1. Rydym fel Undeb yn hapus o weld bod cyfleoedd amlwg yn y cwricwlwm newydd i addysgu hanes lleol a chenedlaethol; mae'r ddeubeth yn amlwg yn greiddiol i'r Maes Dysgu a Phrofiad. Yng ngeiriau un aelod:
"Mi fydd paratoi ac addysgu gwersi ar gyfer y cwricwlwm newydd yn bleser. Byddaf yn falch o fedru anwybyddu gwragedd Harri'r VIII ac anghofio am yr angen i barhau â myth Churchill 'yr arwr'. Edrychaf ymlaen yn fawr at roi'r lleol a Chymru'n ganolog i'n hanes."
- 2.2. Croesawir y pwyslais ar yr hyn sy'n lleol a'r anogaeth i ymweld.
- 2.3. Bydd cyfleoedd amlwg i gynnig 'Stori Cymru'.
- 2.4. O achub ar arbenigedd yr athrawon hynny sy'n brofiadol yn y maes, mae cyfleoedd amlwg. Mae aelodau UCAC ar hyn o bryd yn magu cysylltiadau rhwng ysgolion ac yn dechrau cyd-weithio ar brosiectau ysgol i ysgol. Er enghraifft, mae un adran Hanes yn y De-ddwyrain yn dechrau cyd-weithio ag adran Hanes yn ardal lechi'r Gogledd-orllewin. Wrth ganolbwyntio ar eu diwydiannau lleol, y bwriad yw
"bod y dysgwyr yn yr ysgolion gwahanol yn gyfrifol am baratoi adnoddau i addysgu ysgol arall – efallai arwain teithiau tywys i'w gilydd – hyn yn hanes lleol a chenedlaethol."
- 2.5. Mae'r Cwricwlwm newydd yn rhoi'r cyfle a'r her i ddatblygu gwaith mewn clystyrau a chryfhau'r cyswllt cynradd/uwchradd yn ogystal. Mae'n allweddol bod yr elfennau hanesyddol yn cael eu cyflwyno'n effeithiol, gan adeiladu ar arbenigedd unigolion, i blant 3 i 16 a hynny mewn ffordd gydnaws.

- 2.6. Er hyn, rydym yn bryderus am y capasiti presennol, ac mewn rhai achosion yr awydd, i fanteisio ar y cyfleoedd.
 - 2.7. Credwn fod angen sicrhau fod y disgwyliadau yn cael eu gwneud yn gwbl glir i athrawon, a bod disgwyl i bob ysgol fod yn llwyr ymwybodol o'u dyletswydd i wneud hyn yn effeithiol.
 - 2.8. Ymhellach i hynny, mae UCAC o'r farn bod angen gosod rhyw fecanwaith yn ei le sy'n golygu nad oes modd 'anwybyddu' y pwyslais a'r disgwyliadau newydd – tra'n parchu'r rhyddid a hyblygrwydd newydd a ddaw yn sgil y cwricwlwm. Gallai hynny fod trwy arolygiadau, neu weithdrefnau atebolrwydd eraill.
 - 2.9. Gan fod y Maes Dysgu a Phrofiad mor eang, mae peryg i'r arbenigedd hanesyddol gael ei golli, un peth yw cyflwyno 'Stori Cymru', peth arall yw sicrhau fod elfennau'r ddisgyblaeth 'Hanes' yn cael eu meithrin. Mae'n bosib iawn y byddwn yn wynebu sefyllfa lle nad oes arbenigwyr yn y sector uwchradd fydd yn gallu trosglwyddo'r hanfodion.
 - 2.10. Mae angen sicrhau nad yw'r cwricwlwm yn syrthio i'r un fagl â'r manylebau TGAU a Safon Uwch presennol sy'n caniatáu 'tocenistiaeth'. Rhaid sicrhau nad Hanes Prydain hefo rhyw ychydig o gyd-destun Cymreig sy'n cael ei gynnig, ond hanes sydd yn cael ei hadrodd o *bersbectif Cymreig*, hefo Cymru'n ganolog.
 - 2.11. Mae UCAC o'r farn bod yr her o ddatblygu'r Cwricwlwm yn ddeublyg i haneswyr yn y sector uwchradd. Yn y lle cyntaf, y newid i arferiad addysgol ac addysgeg, ond hefyd, yr uwch-sgilio sy'n angenrheidiol er mwyn gallu adnabod a gweithredu'r cyfleoedd. Mae'n anorfod y bydd cost i hyn ac mae'n allweddol bod digon o amser yn cael ei roi er mwyn sicrhau'r uwch-sgilio. Bydd angen amser i ymchwilio, gan fod pryderon am ba mor dda yw gwybodaeth athrawon o 'hanes lleol' (a 'Chymreig')go iawn. Yn ogystal, prin iawn y rhoddir sylw i hyn ar gyrsgiau Hyfforddiant Cychwynnol Athrawon ar hyn o bryd.
3. Her ychwanegol – ac un a fydd hefyd yn gofyn am fuddsoddiad cyson o ran amser – yw'r un o gyd-gynllunio rhwng athrawon ar draws y cwricwlwm, ac i raddau ar draws yr ystodau oedran, a hynny er mwyn sicrhau bod Hanes/Stori/diwylliant Cymru'n cael sylw cyson ledled y cwricwlwm (o ran Meysydd Dysgu a Phrofiad ac o ran oedran) ond gan osgoi dyblygu.

4. Ym mha ffordd, os o gwbl, y bydd athrawon yn cael eu cyfyngu wrth addysgu hanes a diwylliant Cymru?

4.1. Gan ddiffyg profiad ac arbenigedd:

- 4.1.1. Mae diffyg hyfforddiant ac adnoddau addas yn ofid ar hyn o bryd o ran y cyfyngiadau yn y gweithlu presennol. Wrth ddeall fod y pwyslais ar ddatblygu cynhenid, oherwydd diffyg arbenigedd (athrawon nad ydynt yn haneswyr yn addysgu'r pwnc a haneswyr nad ydynt wedi'u trwytho yn hanes y wlad), mae angen buddsoddiad mawr o ran amser ac arian i sicrhau bod yr athrawon wedi eu hyfforddi'n ddigonol. Eto, mae arfer dda iawn i weld mewn sawl ysgol – ond nid dyma'r norm.
- 4.1.2. Er bod meddylfryd gwahanol i raddau yn ein hysgolion Cymraeg, mae athrawon Hanes yn dueddol o fod yn awyddus i weld llwybr addysgol clir drwy amrywiaeth o adnoddau pwrpasol. Yn amlwg, nid yw'r math yma o addysgu o reidrwydd yn gydnaws ag ysbryd y cwricwlwm newydd. Hyn a hyn o adnoddau addas sydd yna i addysgu Hanes Cymru, er bod pethau'n raddol wella. Yn sicr, bydd rhai yn gweld hyn yn gyfyngiad. O gofio y bydd nifer yn gweld rhoi Hanes Cymru yn ganolog i'r cwricwlwm yn newid chwyldroadol, efallai bydd angen ystyried cefnogi'r athrawon hyn drwy roi pwyslais ar adnoddau addas, Cymru-ganolog. Yn sicr, byddai hyn yn arbennig o wir wrth ystyried unrhyw newid i fanyleb cymwysterau.

4.2. Gan y diffyg cyfle i roi ffocws ar Hanes y tu allan i Gymru:

- 4.2.1. Bydd rhai yn dadlau na fydd y disgyblion yn dysgu am yr hyn sy'n digwydd y tu allan i Gymru – fel taleithiau'r De UDA efo Jonny Scopes ac esblygiad, neu bwysigrwydd y profiad 'Prydeinig' Brecsitaidd. Bydd rhai'n gwneud cyhuddiadau ein bod yn culhau'r Cwricwlwm, ac yn ei wneud yn anneniadol.

4.2.2. Byddai UCAC yn anghytuno â hyn. Yn wir, rydym o'r farn bod angen ehangu'r cwricwlwm presennol fel ein bod yn rhoi byd olwg rhyngwladol i'n plant. Bu i newidiadau Gove yn Lloegr roi cymwysterau Hanes yn eu lle oedd yn mynnu ein bod yn edrych ar elfennau o Hanes Prydain mewn ffordd gul. Yn anffodus, bu i Gymru ddilyn i raddau helaeth, fel na fyddai'n cymwysterau'n cael eu gweld yn israddol, gan roi ambell i enghraifft o Gymru/Cymreig yn y manylebau yng Nghymru, fel na fyddai raid i haneswyr yng Nghymru boeni'n ormodol am brofiad y tu hwnt i'r hyn yr oeddynt yn gyfarwydd ag e ac adnoddau na fyddai'n addas i'n cymwysterau.

4.2.3. Rydym o'r farn y byddai rhoi ffocws ar y lleol a Chymru o fewn cyd-destun rhyngwladol yn sicrhau bod ein dinasyddion ifanc yn ehangu eu gorwelion mewn ffordd eithriadol o fuddiol, a chwbl cydnaws â Phedwar Diben y cwricwlwm.

"Dylai athrawon, os ydynt yn dysgu o safbwynt Cymru fod yn meddwl am Gymru o fewn cyd-destun rhyngwladol. Anodd peidio."

4.3. **Gan fethiant y gymdeithas yng Nghymru i ddatblygu gwasg a chyfryngau sy'n rhoi Cymru'n gyntaf:**

4.3.1. Y broblem yw bod newyddion 'rhwydwaith' (hynny yw 'Cymru a Lloegr', ond mewn gwirionedd heb prin sylw i Gymru) yn dod yn gyntaf ar y BBC gyda newyddion Cymru'n dilyn. Yn wahanol i'r Alban hefyd, does gan Gymru ddim papur newydd cenedlaethol i Gymru ac nid yw papurau Llundeinig yn rhoi prin dim sylw i Gymru 'chwaith.

4.4. **Gan fethiant y gymuned sifil i gyfleu'r hunaniaeth Gymreig:**

4.4.1. Mae hyn, wrth gwrs, yn gysylltiedig â 3.3 uchod. Mae'r sefyllfa wedi gwella yn yr ugain mlynedd diwethaf, ond eto, nid yw Cymru wedi aeddfedu'n ddigonol fel nad oes cwestiynu o'r endid fel uned hyfyw. Mae rhoi Cymru mewn lle eilradd yn norm.

4.4.2. Rhaid addysgu'r genedl, fel mae'r wladwriaeth Brydeinig wedi gwneud ers canrifoedd. Wrth dderbyn bod angen cydnabod yr hyn sydd yn ein gwneud yn debyg i wledydd eraill, rhaid hefyd dathlu'r gwahaniaethau a'r hyn sydd yn ein gwneud yn unigryw. Mae'n rhaid parhau i gyflwyno hanes, stori a diwylliant Cymru i'r genedl gyfan, nid i ddisgyblion yn unig.

4.4.3. Mae'r profiad Albanaidd yn ddadlennol yn hyn o beth. Crëwyd Amgueddfa Genedlaethol yr Alban yn 2006. Mae stori'r Alban yn cael ei chyfleu'n hynod effeithiol drwy arteffactau, ond yn eistedd ochr yn ochr â'r canolbwynt Albanaidd mae arddangosfeydd rhyngwladol eu naws.

4.5. **Gan gyfundrefn addysgol sydd â phwyslais ar atebolrwydd, a chymwysterau na fyddent o bosib yn cydnabod y newid pwyslais i roi Cymru'n gyntaf.**

4.5.1. Er bod cyfle arbennig drwy'r cwricwlwm newydd i ddatblygu cyfundrefn addysg effeithiol, mae pryder mawr ymysg aelodau nad yw'r weledigaeth o ran cymwysterau ac atebolrwydd yn glir. Yn gam neu'n gymwys, ar hyn o bryd mae athrawon uwchradd yn cael eu arfarnu ac yn cael eu cadw'n atebol ar sail canlyniadau. Er mwyn i'n hathrawon Hanes uwchradd fedru wynebu'r newidiadau â hyder, mae angen rhoi arweiniad ar gymwysterau ac atebolrwydd. Cyhuddir athrawon uwchradd yn aml o addysgu at arholiadau, ac mae hynny'n wir, dyna yw realiti'r gyfundrefn ac nid oes fawr o ddewis ond cydymffurfio â'r gyfundrefn honno. Fel Undeb, rydym yn ymwybodol bod newidiadau mawr ar y ffordd – i gymwysterau a'r trefniadau atebolrwydd – ond nid yw'r negeseuon wedi treiddio i lawr y dosbarth.

4.5.2. O gofio'r pwyslais ar arholiadau, pa ryfedd bod y mwyafrif o athrawon Hanes yn hapus i weld newidiadau bychain i unedau manyleb Brydeinig eu natur er mwyn rhoi 'persbectif Cymreig'. Pa ryfedd y chwaith bod eu haddysgu o flwyddyn 7 ymlaen wedi'i strwythuro fel bod gan y disgyblion y cefndir a chyd-destun cywir er mwyn llwyddo yn yr arholiadau.

4.5.3. Rydym o'r farn y bydd penderfyniadau ac eglurder buan ynghylch cymwysterau yn gallu dylanwadu'n bositif ar barodrwydd athrawon i fabwysiadu a gweithredu'r persbectif Cymreig – ar yr amod, wrth gwrs, bod y cymwysterau hynny'n gosod y tôn cywir. Byddai rhoi

ymwybyddiaeth glir o'r angen i gyflwyno cefndir a chyd-destun cyn cychwyn ar fanylebau a chyflwyno naratif Hanes Cymru o oed cynnar iawn yn fuddiol.

- 4.5.4. Wrth lunio cymwysterau fyddai'n sicrhau bod ysbryd y cwricwlwm yn cael ei wireddu, byddai UCAC yn cefnogi ystyriaethau tebyg i'r hyn sydd yn eu lle yn Yr Alban. Yno mae modd dewis meysydd astudiaeth ar gyfer cymhwyster hanes yn yr 'Higher' o ddau faes. Mae yna bapur ar Hanes Prydeinig, Ewropeaidd neu Gydwladol (hefo lle creiddiol i'r Alban yn yr astudiaethau lle bo'n addas), ac mae yna bapur ar Hanes Yr Alban (yn ogystal ag aseiniad).
- 4.5.5. Er mwyn sicrhau bod pob athro'n hapus i addysgu Hanes Cymru, rhaid wrth raglen hyfforddiant lawn, fel y cyfeiriwyd ati eisoes. Lle bo rhai ag arbenigedd yr hanesydd, prin yw eu profiad o hanes a diwylliant Cymru, tra bo eraill wedi'u trwytho yn ein hanes a diwylliant, ond nid oes ganddynt arbenigedd yr hanesydd. Rhaid sicrhau fod pob athro'n derbyn y newid ac yn teimlo'r ddyletswydd addysgiadol i addysgu'r hanes a'r diwylliant.

5. Sut y gallai'r broses o addysgu hanes a diwylliant Cymru gael ei heffeithio gan y cam o roi mwy o ddisgresiwn i ysgolion benderfynu ar gynnwys yr hyn a addysgir?

- 5.1. Barn UCAC yw y gall disgresiwn fod yn fuddiol, gan ehangu'r cyfleoedd, ond bod peryg amlwg ynghlwm â hyn. Mewn rhai achosion, gallwn gael sefyllfa lle mai prin fydd y pwyslais ar hanes a diwylliant Cymru ac y gwelwn 'tocenistiaeth' amlwg, fel y cyfeiriwyd ati eisoes. Dyna pam fod angen sicrhau hyfforddiant lawn a bod rhoi cyfundrefn cymwysterau yn ei le yn fuan, fel yr amlinellir yn 3.5, yn allweddol.
- 5.2. Ar lefel ysgol, gall disgresiwn beryglu datblygiad crefft yr Hanesydd (a'r Daearyddwr, a'r arbenigwr Astudiaethau Crefyddol, ymysg eraill), gall hefyd beryglu'r pwyslais ar addysgu hanes a diwylliant. Mae'r cwricwlwm Dyniaethau'n eang, a rhestr o ddisgwyliadau hirfaith, fydd yn sicr yn rhoi her i athro lunio cynllun gwaith fydd yn cwmpasu'r holl anghenion.
- 5.3. Bydd modd dehongli'r cwricwlwm a'i anghenion mewn sawl gwahanol ffordd. Rydym eisoes yn gweld fod un Darparwr Addysg Gychwynnol Athrawon yn tybio y gallent sicrhau anghenion Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau i'r athrawon dan hyfforddiant yn y sector Cynradd a'r sector Uwchradd drwy gyflogi un darlithydd llawn amser, yn arbenigo mewn Astudiaethau Crefyddol. Mae peryg mawr y bydd rhai nad ydynt yn arbenigwyr yn gweld fod modd torri ac effeithioli drwy wneud penderfyniadau tebyg.
- 5.4. Rydym eisoes wedi gweld awdurdodau ac ysgolion yn ail-strwythuro staffio mewn ysgolion fel bod eu strwythurau'n adlewyrchu'r cwricwlwm newydd. Nid oes ystyriaeth deg yn cael ei rhoi i anghenion arbenigwyr pwnc, nac i gymwysterau a'r ffaith nad yw'r rheiny yn newid am saith mlynedd. Mae hyn yn adlewyrchu'n gryf fod modd dehongli pethau'n wahanol, ac y bydd pob Pennaeth yn dehongli anghenion y cwricwlwm yn wahanol. Mae hyn yn bwydo'r ansicrwydd mawr sydd ymysg athrawon uwchradd arbenigol. A ydym yn edrych ar sefyllfa lle bydd amserlenni'n newid a chwricwlwm gwahanol mewn ysgolion gan ddileu arbenigedd Hanes, Daearyddiaeth ayyb? Neu a fydd cyfle i edrych yn fwy thematig a chyfuno arbenigedd pynciau e.e. unedau ar Ddiwydiannu Cymru, Y Rhyfel Byd Cyntaf a Chymru?
- 5.5. Ymhellach, mae gofid bod Penaethiaid am weld y disgresiwn yma fel ffordd o arbed arian ac o ddileu swyddi. Yn sicr, mae tystiolaeth gan UCAC fod ystyriaethau ariannol wedi bod yn ganolog wrth ddileu swyddi penaethiaid adran Hanes, Daearyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol.
- 5.6. Gall disgresiwn gynnig her o ran sicrhau cysondeb safonau/cyrhaeddiad o gofio fod yr hyn a addysgir yn amrywio o un ysgol i'r llall. Efallai fod hyn yn gyfle i ail edrych ar y gyfundrefn safonau fel ei fod yn fwy addas i anghenion byd addysg.
- 5.7. Gall disgresiwn ganiatáu i athro roi blaenoriaeth i diddordebau personol. Gall hyn gael ei weld yn gadarnhaol ac yn negyddol, wrth gwrs.

5.8. Bydd symud ysgol/ardal yn profi'n her i athro cydwybodol, gan fydd gofyn iddynt ail ystyried cynlluniau gwaith yn llwyr.

UCAC
Undeb
Cenedlaethol
Athrawon
Cymru

Prif Swyddfa **UCAC**, Ffordd Penglais, Aberystwyth, Ceredigion SY23 2EU

ffôn: 01970 639950 | ffacs: 01970 626765 | ucac@ucac.cymru

 facebook.com/AthrawonCymru twitter.com/AthrawonCymru

www.ucac.cymru

Document is Restricted

Is-Lywydd / Vice-President
Siân Phillips

Llywydd / President
Adrien Jones

Is-Lywydd / Vice-President
Bryn Terfel

Thursday, June 6th, 2019

Written Submission

- to the Culture, Welsh Language and Communication Committee

*** Will the new Curriculum for Wales enhance opportunities for Welsh history and culture to be taught from a Welsh perspective?**

The opportunities for teaching from a Welsh perspective could well be enhanced by the new curriculum - but only if ESTYN are tasked with looking for evidence that it is consistently being taught, and that WJEC exam questions eventually test for it. There may well be the opportunity for some schools to pay 'lip service' to this instead of embedding it as a basis for their schemes of work, however.

*** What opportunities will the new curriculum offer for the teaching of Welsh local and national history?**

The aim is for local topics to be studied, which could then lead to discussions about regional, national, British, European or even World matters. This will allow pupils to explore their local history, as well as the national history of Wales, but it will very much depend on the ability of their teachers to develop suitable schemes of work. Unfortunately, we have not yet had access to any exemplar materials for this, but we assume that the Humanities Pioneer Schools have already provided guidance for their partner schools. If resources are not readily available then teachers may well revert to using their 'tried and tested' materials, and opportunities for studying topics on local medieval history, for example, may be lost.

*** In what way, if any, will teachers be constrained in the teaching of Welsh history and culture?**

As mentioned above, teachers may well be constrained by a lack of suitable resources - but also, due to the lack of prescription in the new curriculum, schools will most probably study different topics to those in other parts of the country simply due to their location. That is, pupils living in the valleys of South Wales may well end up with an in-depth knowledge of the coal industry, but will probably have very little knowledge of the slate industry in Gwynedd; the Epynt clearances in Powys; the Rebecca Riots in West Wales; etc.

*** How might the teaching of Welsh history and culture be affected by the greater discretion for schools in the content of what is taught?**

The new curriculum aims to be non-prescriptive and to focus on “fundamentals”. For the past three years, however, the Society’s main concern has been that teachers and schools would be able to by-pass historical topics or periods if they so wished. For this reason, we are keen to have some ‘general prescription of study’ so that topics from each of the main periods are covered. For example, topics could be studied from: Celtic and Roman Wales; The Age of the Saints; The Age of the Princes; The Tudors and Stuarts; The Industrial Revolution; and the 20th century. We also recommend the use of timelines so that pupils can place events in a chronological order more easily. The draft curriculum does refer to ‘chronological maps’ but we strongly suggest that the topics are also taught in a chronological order wherever possible. We feel that the new curriculum should have a list of ‘must haves’, i.e. topics that all the pupils in the country need to be taught so that they have a rounded knowledge of the events which have formed modern-day Cymru. Teachers must then be supported in developing appropriate schemes of work through the availability of suitable bilingual and multimedia resources.

Gareth Jones (Secretary)

Rhif Elusen Cofrestredig 1073847 Registered Charity Number

Sefydlwyd Tachwedd 1996 / Founded November 1996

www.owain-glyndwr.cymru
www.owain-glyndwr.wales

DYFODOL I'R IAITH

SYLWADAU AR GYFER:

Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu:

**Trafodaeth ar Gwricwlwm drafft newydd arfaethedig Llywodraeth
Cymru**

Mehefin 26ain, 2019

Mehefin 2019

Cyswllt:

Ruth Richards

Prif Weithredwr

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

**Cynrychiolir Dyfodol i'r iaith ar Fehefin 26ain gan Wyn Thomas, sy'n Aeolod
o'r Bwrdd Rheoli**

Dyfodol i'r Iaith

Mae Dyfodol i'r iaith yn fudiad amhleidiol sy'n gweithredu er lles yr iaith Gymraeg. Nod y mudiad yw dylanwadu drwy ddulliau cyfansoddiadol ar sylwedd a chynnwys polisiâu cyhoeddus a deddfwriaeth er mwyn hybu twf a ffyniant y Gymraeg ym mhob maes polisi. Bydd yn gweithredu er budd Cymru a'i phobl, gan ennill cefnogaeth a pharch i'r iaith a sicrhau bod y Gymraeg yn fater byw ar yr agenda gwleidyddol.

Mae Dyfodol i'r iaith yn croesawu'r cyfle hwn i gyflwyno ein sylwadau i'r Pwyllgor Diwydiant, y Gymraeg a Chyfathrebu.

Sylwadau Cefndir

Mae Dyfodol i'r iaith yn croesawu'r cyfle hwn i gyflwyno sylwadau ar le Hanes a diwylliant Cymru yn y Cwricwlwm newydd. Mae croeso i fwriad Llywodraeth Cymru ddysgu Gymraeg ar hyd un continwmm ac i osod y Gymraeg mewn cyd-destun ehangach trwy annog dysgu ieithoedd eraill yn y sector cynradd. 'Rydym hefyd yn falch o ymrwymiad Cymraeg 2050 i sicrhau miliwn o siardwyr y Gymraeg erbyn canol y ganrif. Er mwyn sicrhau hynny, mae'n hanfodol creu ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y Gymraeg fel rhan annatod o'n treftadaeth a gwneud hynny mewn modd ystyrlon yn y Cwricwlwm Hanes.

Mae'r Cwricwlwm arfaethedig yn seiliedig ar y pedwar Diben a'r Hyn sydd yn Bwysig ym mhob maes. Tra bod y pedwar Diben yn rhoi canllawiau cyffredinol defnyddiol, mae lle i'w dehongli mewn mwy nag un ffordd. Gall hyn arwain at drafodaethau bywiog neu anghydweld ymhlith arweinwyr y meysydd sydd yn rhan o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Bydd yr her yn arbennig o astrus yn y Dyniaethau gyda Astudiaethau Busnes ac Astudiaethau Cymdeithasol yn elfennau ychwanegol i'w hystyried. Mae datblygiadau economaidd a natur y gymdeithas mewn unrhyw gyfnod, yn rhan annatod o astudio Hanes. Gall cynnwys yr elfennau ychwanegol yn statudol, gael effaith ar yr amser a ganiateir i ddysgu Hanes ym Maes y Dyniaethau.

Mae'r pum blaenoriaeth a elwir Hyn sydd yn Bwysig yn fwy manwl ac yn nodi sgiliau hanfodol wrth astudio Hanes megis bod modd dehongli digwyddiadau mewn mwy nag un ffordd. Ond mae'n drueni bod ambell Hyn sydd yn Bwysig, ac yn arbennig 3 a 4, yn cyfeirio at gymdeithasau cyfoes. Rhan hanfodol o ddysgu Hanes yn effeithiol yw dangos sut wnaeth y byd naturiol ddatblygu yn fwy "amrywiol a deinamig" a sut oedd cymdeithasau' gorffennol yn llai "cymhleth ac amrywiol". Nid yw dechrau o'r presennol yn addas wrth ddysgu Hanes.

Felly, mae croeso i'r cwestiynau sydd yn cael eu gofyn gan y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu. Mae llawer o dystiolaeth bod angen datblygiad sylweddol ar Hanes Cymru yn ein hysgolion:

1. Adroddiad Dr Elin Jones i Lywodraeth Cymru yn 2013 yn nodi'n glir bod llawer o'r hanes a ddysgir yn ein hysgolion yn cael ei wneud o safbwynt Lloegr. Rhestrir Dr

Jones fel un o'r arbenigwyr gyfrannodd i lunio'r Cwricwlwm Dyniaethau. Mae'n hysbys nad yw hi yn hapus gyda'r argymhellion presennol.

2. Ychydig o flynyddoedd yn ôl cyflwynodd Huw Edwards ei gyfres "The Story of Wales", Bu rhaglen drafod ar ddiwedd y gyfres. 'Roedd sawl gwylwr wedi cysylltu i ddweud eu bod wedi dysgu am ddigwyddiadau yn ein hanes, am y tro cyntaf, wrth wylio'r rhaglen. Gwnaeth dau fyfyrwr Blynnyddoedd 12/13 o ysgol uwchradd yn Sir Gaerfyrddin, gydnabod eu bod yn dysgu mwy am Hanes Cymru yn y gwersi Cymraeg na'r gwersi Hanes.
3. Yng Ngorffennaf 2018, 'roedd y Senedd yn trafod cyhoedduswydd i leoliadau hanesyddol o bwys yng Nghymru, ac yn benodol Llys Rhosyr, un o gartrefi tywysogion Gwynedd. Yn ystod y drafodaeth ar ddarparu taflenni gwybodaeth ar gestyll a safleoedd o bwys yn gysylltiedig â'r tywysogion, mi wnaeth y Prif Weinidog ar y pryd, Carwyn Jones, ddweud:
" A part of our history that I think has been neglected actually over the years because we know that Welsh History was not well taught in schools for many, many years and in some ways as a nation we are not well aware of our own history"
Rhoddodd groeso i bob ymdrech fyddai'n gwella dealltwriaeth o'r Canol Oesoedd.
4. Arolwg cyhoeddus y Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu yn ystod haf 2018. Yr ymateb mwyaf sylweddol, ymhlith y 2,500 gymerodd ran yn yr arolwg, oedd yr angen i "addysgu hanes, diwylliant a threftadaeth Cymru mewn ysgolion. Mae'r ymateb yn ategu sylwadau'r gwylwyr i raglen Huw Edwards "The Story of Wales".
5. Yng nghyd-destun amcanion Cymraeg 2050, byddwn hefyd yn pwysleisio pwysigrwydd cyd weu hanes yr iaith Gymraeg â hanes y genedl.

- **A fydd y Cwricwlwm newydd i Gymru yn cynyddu'r cyfleoedd sydd ar gael i addysgu hanes a diwylliant Cymru o safbwynt Cymru?**

Ceir ymgais gydwobodol i geisio codi proffil Hanes Lleol a Hanes Cymru. Mae sôn am ddatblygu ymwybyddiaeth o dreftadaeth, *cynefin*, a Chymru yn ogystal â gweddill y byd. Sonir am gydbwysedd rhwng hanes lleol, hanes Cymru/Prydain ac astudiaethau byd eang. Mae'r pump "Hyn sydd yn Bwysig" yn cyfeirio'n gyson at gamu o'r lleol at bersbectif Cymreig ac yna edrych y tu hwnt ar weddill Prydain a'r Byd. Cytunwn yn gryf na ddylid cyfyngu dysgu Hanes i Hanes Cymru yn benodol. Yn wir, o ddysgu'r pwnc yn gronolegol gywir, gwelir nad oes modd gwneud hynny a bod cysylltiadau rhyngwladol yn mynd yn ôl i 4,000 O. C. Yn Oes y Saint, cyfnod sydd heb gael sylw teilwng trwyddi draw, cafwyd olion llestri o Bordeaux, Athen ac Alexandria nepell o ganolfan addysgol bwysig yr abad Illtud yn Llanilltud Fawr. Cytunwn felly bod angen gosod cyd-destun cynhwysfawr, rhyngwladol ac allgyrchol i Hanes Cymru.

Dymunwn bwysleisio fodd bynnag nad yw Hanes Cymru wedi derbyn sylw digonol yn y gorffennol yn ein cyfundrefn addysg (gweler ein pwyntiau 1-5 uchod). Mae angen i'r

Cwricwlwm arfaethedig wella'r sefyllfa ac nid yw "cynnig cyfle" yn ddigonol. Cafwyd cyfleoedd niferus i ddysgu Hanes Cymru yn y gorffennol, ond fel gwnaeth y Prif Weinidog ar y pryd, Carwyn Jones gyfaddef, ni fanteisiwyd arnynt.

- **Pa gyfleoedd fydd y cwricwlwm newydd yn eu cynnig ar gyfer addysgu hanes lleol a chenedlaethol Cymru?**

Mae croeso gofalus i'r pwyslais ar y cysyniad o "gynefin". Mae adroddiad Dr Elin Jones yn pwysleisio'r angen i gychwyn wrth eich traed ac yna camu i hanes Cymru, gweddill Prydain, Ewrop a'r byd tu hwnt. Yr hanes sydd o'u cwmpas sydd hawsaf i blant ifanc ei ddirnad. Ond bydd angen gofal wrth osod yr hanes mewn cyd-destun hanesyddol a'r syniad o amser. Dylai pob dosbarth gael Llinell Amser gan nodi'r prif ddigwyddiadau lleol, cenedlaethol, gweddill Prydain, Ewrop a'r Byd arni. Felly, byddai nodi sant lleol yn cael ei osod yn y chweched a'r seithfed ganrif tra byddai gwaith glo lleol yn cael ei osod yn y ddeunawfed neu'r bedwaredd ganrif ar bymtheg.

Ni ddylai dysgu hanes lleol gael ei ystyried fel cyfraniad digonol gan ysgol i ddysgu hanes Cymru. Bydd angen gosod yr elfen leol mewn cyd-destun Cymreig ac efallai cyd-destun ehangach. Wedi cyfnod Illtud, ciliodd nifer o'r saint i lecynnau tawel os nad dirgel. Byddai hyn yn cynnig cyfle arbennig i sôn am "gynefin" gan fod cymaint o leoedd yng Nghymru wedi eu henwi ar ôl sant. Ond yn yr un cyfnod ôl Rufeinig, 'roedd Brythoniaid mewn rhannau eraill o ynysoedd Prydain. Yn Ystrad Clud/Strathclyde, ysgrifennwyd y farddoniaeth Gymraeg gyntaf tua 600 O. C. a thiriogaeth Frythonaidd oedd yn Nyfnaint a Chernyw/Dumnonia. Gall hanes lleol arwain at gyfle i ystyried sefyllfaedd tebyg neu gyfoed y tu hwnt i'r *cynefin*.

- **Ym mha ffordd, os o gwbl, y bydd athrawon yn cael eu cyfyngu wrth addysgu hanes a diwylliant Cymru?**

Nid oes angen i'r pwyslais newydd ar hanes Cymru, sydd yn angenrheidiol oherwydd diffygion y cyfundrefnau blaenorol, gyfyngu ar athrawon o gwbl. O'r cyfnod cyn hanesyddol, trwy gyfnod y Rhufeiniaid ac Oes y Saint a nodwyd uchod, 'roedd cysylltiadau gyda Chymru â diwylliannau y tu hwnt i Glawdd Offa. Effeithiodd y Gwyddelod, Sacsoniaid a'r Llychlynwyr ar Gymru wedi ymadawiad y Rhufeiniaid. Gellir cymharu effaith sylweddol y Llychlynwyr ar yr Alban a Dwyrain Lloegr gyda'r dylanwad llai ar Gymru oherwydd ffactorau daearyddol.

Ni fyddai trafod Tywysogion Cymru yn cyfyngu ar y cyfle i fanylu ar ymosodiadau'r Normaniaid/ Saeson. Yn wir, byddai angen sôn am dwf y tywysogaethau yn Lloegr cyn dyfodiad y Normaniaid a'u goresgyniad gan y milwyr o ogledd Ffrainc, oedd hefyd yn concro rhannau eraill o Ewrop mor bell i ffwrdd â Sicily. Nid oes modd anwybyddu'r Drefn Ffiwdal a phwysigrwydd yr Eglwys yn ystod y Canol Oesoedd. Ond tanlinellodd Carwyn Jones y diffyg gwybodaeth sydd gennym am y cyfnod ac mae'n rhaid i ddisgyblion Cymru ddysgu am Owain Gwynedd, yr Arglwydd Rhys y ddau Lywelyn ac Owain Glyndŵr, o leiaf. Mae'r tywysogion yn enghraifft o'r frwydr dros hawliau Cymru, ond 'roeddent yn barod iawn i gysylltu gyda pobl ddylanwadol o'r tu hwnt i'r wlad. Siwan, merch anghyfreithlon y Brenin

John oedd gwraig Llywelyn Fawr ac 'roedd y Mortimers a'r Percies yn gynghreiriaid i Owain Glyndŵr.

Mae'r cysylltiadau â Lloegr yn tynhau wedi Deddf Uno 1536 – *“That his said Dominion of Wales shall be, stand and continue forever henceforth incorporated, united and annexed to and with his Realm of England”* oedd geiriau'r ddeddf. Mae hyn yn drobwynt yn ein hanes, ac o ddysgu'r pwnc yn gronolegol gywir, byddai disgyblion yn dod i ddeall bod Oes y Tywysogion ar ben. Tyrrodd nifer o Gymry blaenllaw i Lundain adeg y Tuduriaid a chryfhaodd y berthynas rhwng Cymru a Lloegr. Wrth i forwyr ddarganfod gwledydd oedd yn newydd iddynt, aeth Cymry yn ogystal ag Albanwyr a Saeson i grwydro ymhellach. 'Roedd Cymry yn berchnogion caethweision ond hefyd yn flaengar yn natblygiad y diwydiant glo yn yr Unol Daleithiau. Enwyd Hughesovka [Donetsk heddiw] ar ôl y Cymro sefydlodd y gwaith mewn tref sydd bellach yn rhan o Wcráin. Yn 1916 daeth yr hogyn a fagwyd yn Llanystumdwy yn Brif Weinidog ar yr ymerodraeth gryfaf yn y byd.

Gosod ein hanes a'n diwylliant yn ei gyd-destun ar hyd y canrifoedd sydd ei angen. O'i ddysgu'n gywir ni ddylai addysgu ein hanes a'n diwylliant gyfyngu ar athrawon ond yn hytrach gynnig cyfle i gyfoethogi dealltwriaeth y disgyblion o'n hanes a'n diwylliant unigryw; a hynny mewn mwy nag un cyd-destun.

- **Sut y gallai'r broses o addysgu hanes a diwylliant Cymru gael ei heffeithio gan y cam o roi mwy o ddisgresiwn i ysgolion benderfynu ar gynnwys yr hyn a addysgir?**

Credwn fod hyn yn berygl gwirioneddol.

“while the Programme of Study for History suggests topics for teaching, the curriculum is non-prescriptive, allowing each school the flexibility to choose the detailed topics, the balance of local and Welsh history..... this in turn is meant to allow teachers to create a scheme of work which is tailored to their interests” oedd ateb dderbyniwyd ar ran yr Ysgrifennydd Addysg gan fudiad hanes.

Mae'r ymdrech i leihau pwysau gwaith y proffesiwn i'w groesawu ond mae sawl maes heblaw'r cwricwlwm ble medrid fod wedi gwneud hynny. Mae'r dyfyniad uchod yn codi nifer o broblemau, yn arbennig o ran dysgu Hanes.

Mae'n tanseilio honiad yr Ysgrifennydd Addysg wrth sôn am *“Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl”*. Os gall pob ysgol unigol benderfynu ar gynnwys yr hyn sydd i'w ddysgu, go brin bydd arlliw cenedlaethol arno. Dylai disgyblion adael ysgolion Cymru gyda chorff cyffredin o wybodaeth am y wlad ble cawsant eu haddysgu, pa mor fras bynnag fo hynny oherwydd cyfyngiadau amser. Pen draw anffodus posibl yr athroniaeth bresennol yw mai ond plant Hen Dŷ Gwyn ar Daf neu Sir Gaerfyrddin fydd yn dysgu am ddeddfau rhyfeddol Hywel Dda a dim ond disgyblion Casnewydd, Blaenau Gwent a Llanidloes am y Siartwyr.

Mae'r Llywodraeth eisoes wedi derbyn yr egwyddor o ragnodi. Penderfynwyd bydd y Gymraeg yn cael ei ddysgu fel un pwnc yn y dyfodol. Mae croeso i'r penderfyniad gan

Dyfodol i'r iaith. Mae'r pedwar Diben a hefyd yr Hyn sydd yn Bwysig wedi eu rhagnodi ym mhob Maes Dysgu a Phrofiad. Rhaid ymestyn yr egwyddor i Hanes a chlustnodi 'r digwyddiadau allweddol dylai pob disgybl wybod amdanynt cyn gorffen astudio'r pwnc. Mae modd sicrhau cydbwysedd rhwng rhagnodi'r digwyddiadau pwysicaf y dylasai pob disgybl wybod amdanynt a rhyddid proffesiynol yr athrawon. Yn ei gampwaith "Hanes Cymru" mae John Davies yn nodi mai ar ôl Dewi a Theilo yr enwyd y mwyaf o eglwysi yng Nghymru. Felly, byddai'n ofynnol i bob disgybl dysgu am y ddau sant yma. Ond byddai rhwydd hynt iddynt gyfeirio at eraill, efallai un o'u cynefin.

Cwricwlwm bratiog a di-gyswllt sydd yn cael ei gynnig ar gyfer Hanes ar hyn o bryd ac nid yw'n dderbyniol.

Y Cwricwlwm a'r Gymraeg:

Mudiad i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg yw Dyfodol i'r iaith, a manteisiwn ar y cyfle hwn i ymhelaethu ar ein hawydd i gyfrannu at y drafodaeth hon ar le Hanes yn y cwricwlwm newydd.

Ar ddechrau'r adroddiad hwn, datganwyd pwysigrwydd yr iaith Gymraeg i Hanes y genedl. Yng nghyd-destun amcanion Cymraeg 2050, credwn fod hyn yn gwbl hanfodol, a bod codi ymwybyddiaeth eang o'r Gymraeg a'i phwysigrwydd diwylliannol a hanesyddol yn gyfraniad sylfaenol tuag at y nod uchelgeisiol hwn.

Ar lefel cwbl ymarferol, rhaid datgan bod y rhan fwyaf o'n hanes wedi digwydd drwy gyfrwng y Gymraeg. Yn y pumed a'r chweched ganrif esblygodd y Frythoneg i fod yn Gymraeg cynnar. Yn y ddegfed ganrif, Cymraeg oedd iaith Deddfau Hywel Dda oedd yn disgrifio'r gymdeithas ar y pryd ac yn tanlinellu lle gwagedd yn y gymdeithas. Hyd yn oed wedi'r Ddeddf Uno, mynnodd Elizabeth 1af bod Beibl Cymraeg ym mhob eglwys yng Nghymru. Nid oedd y werin yn deall Saesneg. Cymraeg oedd iaith emynau William Williams ac Ann Griffiths wrth iddynt geisio achub eneidiau'r Cymry yn y ddeunawfed ganrif. Yn yr un cyfnod, heblaw am dde Sir Benfro, Cymraeg oedd iaith ysgolion rhyfeddol Griffith Jones ddenodd sylw Catrin Fawr o Rwsia ar y pryd, ac UNESCO yn yr 1950au. Cymraeg oedd iaith toreth o gylchgronau'r bedwaredd ganrif ar bymtheg, iaith nifer o gyfrinfeydd y Siartwyr ac iaith 70% o drigolion Merthyr yn 1891. Sefyllfa gymharol newydd yn ein hanes yw pobl yn methu siarad Cymraeg ac mi ddylai disgyblion Cymru ddeall hynny.

Mae Dyfodol i'r iaith yn canmol bwriad Llywodraeth Cymru wrth iddi osod y nod o sicrhau miliwn o ddefnyddwyr y Gymraeg erbyn 2050. Mae nifer o strategaethau i'w gweithredu er mwyn cyrraedd y nod. Un ohonynt yw sicrhau fod pobl ifanc Cymru yn ymwybodol o'u treftadaeth a pherthnasedd y Gymraeg yn y broses o lunio Hanes a hunaniaeth.

"For students to acquire a threatened language such as Welsh in an active rather than a passive way, the teaching of the language must generate identity investment – students must take ownership of the language and see it affirming and adding to their identities" [sylwadau a thanlinelliad yr arbenigwr ar ddwyieithrwydd, Jim Cummins yng Nghaerfyrddin 2013]

Felly, mae gwir angen cryfhau safle hanes Cymru a phwysigrwydd y Gymraeg yn yr hanes hynny wrth gyflwyno'r cwricwlwm newydd, fel rhan o'r broses o ddwysau ymwybyddiaeth pobl ifanc Cymru o'u treftadaeth.

Document is Restricted

Ken MacQuarrie

Director of Nations and Regions

BBC

7 May 2019

Dear Ken,

I am copying to you the [exchange of letters](#) between myself and Rhodri Talfan Davies regarding the BBC's proposal to request that Ofcom remove the requirement for 100% speech content for radio stations between 07.30 and 08.30 on weekdays.

The Culture, Welsh Language and Communications Committee have discussed this proposal and are agreed that any change to the requirement for 100% speech content in this early morning slot would be a step backwards. Listeners in Wales tune into BBC Radio broadcasts in greater numbers than in any other UK nation. They should expect to hear a discussion of the political and current events which shape their lives.

Although the response from Mr Davies said 'it is about devolving these decisions to editorial leaders who are best placed to judge what is most appropriate in their own parts of the UK' and 'there is no plan for BBC Radio Wales or BBC Radio Cymru to change their current news focus in peak', this is not reassuring. Once the requirement for 100% speech content is removed for this slot it will result in a loss of a protected time in radio broadcasting dedicated to information and discussion rather than entertainment.

I have also written to the Welsh Government in similar terms with our concerns. I feel strongly that any reduction of speech content in this slot would deprive the people of Wales of an important means of understanding the decisions which have the most impact on their lives. On that basis, I am asking that BBC Cymru Wales is not part of any future request to Ofcom to vary the requirement for speech content.

Please can you let me know what work was carried out in advance of you endorsing this proposal? What assessment was made of the impact of this proposal on the provision of news content for the nations and regions? Was this proposal consulted on? In particular, please can you give us your assessment of the need for and potential consequences of removing the requirement for 100% speech content in this broadcasting slot?

Please can you reply by 31 May so that I can update our stakeholders on this issue?

Yours sincerely,

Bethan Sayed

Chair of the Committee

BBC Nations and Regions

5 June 2019

Bethan Sayed AM
Chair Culture, Welsh Language and Communications Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
CF99 1NA

Dear Bethan

Thank you for your recent letter about the BBC's Annual Plan. I apologise for the delay in replying. As Rhodri outlined in his response to you, the BBC has set out in the Annual Plan for 2019-2020 some of the areas in which it is considering seeking regulatory changes. These changes are considered to be a significant part of our responsibility to continue to provide value for licence fee payers and develop and evolve services to meet changing audience needs and preferences.

The rationale for the radio amendment is to permit a level of devolved editorial control in different parts of the UK. As I'm sure you'll appreciate, radio stations across the UK cater for very different and diverse audiences. As a result, imposing a 'one size fits all' approach can be restrictive for editors as they strive to best serve their particular audiences.

The removal of the 100% speech requirement in between 0700 and 0830 would - as Rhodri has outlined - give individual radio stations a flexibility at breakfast to respond to the changing patterns of listening in their particular areas of the country.

Turning to Wales, however, I believe Rhodri has been very clear about BBC Wales' plans. Indeed, BBC Radio Wales has this week launched a new all-speech breakfast news programme.

Finally, let me also reassure you that we have committed to engaging with stakeholders across the board on these matters to ensure we take all views into account when developing our proposals.

Yours sincerely

A handwritten signature in cursive script that reads "Ken MacQuarrie".

Ken MacQuarrie
Director, BBC Nations & Regions

Agenda Item 6.2

22 May 2019

Dear Members,

I am contacting every Assembly Member and Welsh Member of Parliament in the hope that they can see the unnecessary application of the law requiring a Licence for Child Performers to brass bands.

The bands present public concerts on stage or in parks which last at most for 2 hours, with a 15 minute break. They play in a brass band competition for about a maximum of 20 minutes and for an Entertainment contest they play for a maximum of 25 minutes. According to the law a child under 16 needs a license to participate in any of the above events and also needs a qualified chaperone. Why?

Very often the young players in the band would be a child of one of the band members and the absurdity of the Act is that the child will still need a chaperone because the parent is disqualified from looking after their child because they are playing in the band even though they are on the stage together!

Another absurd situation is that a child can go into a public house with an adult and that is okay, but if that child plays with a brass band in a rehearsal for a performance and it is taking place in licensed premises where the bar is closed, a Licence is required. Why?

I am the Chairman of a band and we have one child who is just under 16, but will be leaving school at the end of the summer holidays. The licences for children will not be required after June 30th.i.e. in the final year at school. So after June I will be proposing to the band that we do not encourage children to join our band to have the advantage of learning to play percussion or /and a brass instrument because if we are found lacking in any of the stringent rules re licensing of Child Performers, the band could be heavily fined and/or officials of the band could be imprisoned.! We have a priority to safeguard our band officials and I feel that the different way that local councils are interpreting the Act could easily place the band officials in jeopardy.

This is absolutely ridiculous. The whole issue is nonsense and the Act does not make children in bands any safer in any way, but just makes matters a lot more complicated.

Children learning instruments are being penalised when they should be encouraged to join a band and be able to enjoy the musical experience.

This Act has been necessary for the benefit of young professional actors and performers like dancers where they are getting paid and often required to work for hours during the day or evening. I certainly think that legislation is required for these young performers, but to use the Act as an umbrella for children in brass bands has been ill considered, poorly thought out and lacking in knowledge about how brass bands operate.

All bands have Child Safety policies in place and children in bands are probably better protected in a band than they would be in most other places.

I urge you to look at this legislation and to allow brass bands exemption from this legislation, otherwise we will see the demise of youth bands and brass bands in the future.

Sincerely,

Chairman Crosskeys Silver Band

Vaughan Gething AM
Minister for Health and Social Services

29 May 2019

Dear Vaughan

**The National Health Service (Welsh Language in Primary Care Services)
(Miscellaneous Amendments) (Wales) Regulations 2019**

At its meeting on 20 May the Constitutional and Legislative Affairs Committee considered the above-named Regulations.

The Committee wishes to endorse the points raised by the Culture, Welsh Language and Communications Committee in its letter to you dated 10 May. We recognise that the timeframe for considering these Regulations complies with the “21 day” rule. However we support the concern that this has not allowed sufficient time for scrutiny on this occasion.

In addition, the Committee expressed concern that at the time of our meeting the Explanatory Memorandum attached to the Regulations was laid in English only. We are aware that the Welsh Government predominantly tables its Explanatory Memoranda in English only, in accordance with Standing Order 15.4, and we note that a Welsh language version of this Explanatory Memorandum has since been made available. However, we remain disappointed at the delay in its production and subsequently we would like to seek further clarification from you on the Welsh Government’s policy on translation of such documents.

Yours sincerely

Mick Antoniw AM
Chair

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.
We welcome correspondence in Welsh or English.

cc. Bethan Sayed AM, Chair, Culture, Welsh Language and Communications
Committee
Dai Lloyd AM, Chair, Health, Social Care and Sport Committee

Ein cyf/Our ref – MA-L/VG/0479/19

Mick Antoniw AM
Chair
Constitutional and Legislative Affairs Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

13 June 2019

Dear Mick,

Thank you for your letter of 29 May.

I have noted your concerns and endorsement of the points raised by the Culture, Welsh Language and Communications (CWLC) Committee in its letter to me of 10 May. I replied to that letter on 20 May recognising the interest of the CWLC Committee in the amendments and offered the CWLC Committee a technical briefing with my officials. That technical briefing took place on 6 June. Previous amendments to these Regulations have not gathered the same level of interest and I have asked my officials to ensure in future, if they involve the Welsh language, we alert and engage with CWLC earlier in the process.

With regard to your concern the Explanatory Memorandum attached to the regulations was laid in English, I and my officials regret the delay in the Welsh language version of the document not being available at the same time. This falls below our usual high standard and we regret if this oversight detracts from the benefits these duties will have for patients receiving healthcare in the primary care setting.

With respect to your further point on the Welsh Government's policy on translation of Explanatory Memoranda, officials have already discussed this matter with Assembly Commission officials and reached agreement in principle that we will progressively increase the number of explanatory memoranda for statutory instruments that are laid in Welsh before the Assembly. Further work is currently underway to look at the significance of this in relation to the time required for the delivery of legislation and supporting documents to be laid before the Assembly in both official languages.

These duties, in my view, are a significant step forward in promoting and supporting Welsh language awareness and services in primary care. Independent primary care contractors have not previously been subject to any form of Welsh language schemes and I am pleased the representative bodies, despite raising some challenges, have agreed with the approach we are taking.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Vaughan.Gething@llyw.cymru
Correspondence.Vaughan.Gething@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink that reads "Vaughan Gething". The signature is written in a cursive style with a distinct loop at the end of the last name.

Vaughan Gething AC/AM

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services

22.05.2019

Bethan Sayed
Cadeirydd Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Amserlen S4C

Annwyl Bethan

Dim ond gair sydyn yn dilyn y drafodaeth sydd wedi bod heddiw o gwmpas newidiadau i amserlen S4C.

Mae hyn wedi digwydd yn dilyn gwaith ymchwil, oedd yn cynnwys grwpiau ffocws gyda gwylwyr ar draws Cymru. Rydym yn gwrandao ar y gynulleidfa ac eisiau cynnig y gwasanaethau y maen nhw am eu gwyllo a'u defnyddio. Roeddem yn dal i drafod efo'r BBC ac eraill pan gawsom gyfarfod yn ddiweddar, gyda thrafodaeth ffurfiol i ddiwydd yng nghyfarfod y bwrdd unedol ddydd Iau diwethaf, dyna pam nad oedd yn bosib imi godi'r mater yn ein cyfarfod. Yn y bwrdd, cytunwyd i ddechrau'r gwaith o newid yr amserlen. Rydym wedi bod yn trafod gyda'r cwmnïau perthnasol ers hynny ac roeddem yn bwriadu cyhoeddi'r newidiadau wedi i'r sgysiau yma gyda'r sector gael eu cwblhau.

Mae ymrwymiad sylweddol i newyddion gan S4C. Os rhywbeth, bydd mwy, nid llai, o bwyls ar newyddion wrth fynd ymlaen. Ein bwriad yw ceisio cyrraedd cynulleidfa ehangach efo newyddion a chryfhau'r ddarpariaeth. Yn 2020, bydd prif raglen newyddion y nos yn symud i 7:30 gyda rhaglen hanner awr nos Lun i nos Iau a bwletin byr am 8:55 gyda rhaglen 10 munud ar nos Wener. Gan mai dyma'r amser dywedodd y grwpiau ffocws y byddai yn well ganddynt wyllo newyddion, rydym yn hyderus y bydd yn cael croeso gan ein gwylwyr ac y bydd y ddarpariaeth yn ateb y galw.

Fel imi sôn yr wythnos ddiwethaf, mae Hansh bellach yn cynnig darpariaeth newyddion a materion cyfoes i bobl ifanc. Mae dau wedi bod yn cael hyfforddiant gan dîm profiadol ITV Cymru ac yn creu straeon penodol i Hansh – ffurf fer a digidol. Fe soniais ein bod yn recriwtio ar gyfer y ddau hyfforddai nesaf ar y foment fel y bydd y cynllun yma yn parhau. Mae'r defnydd o Hansh yn gryf iawn ac mae'r gwasanaeth yma'n dod â newyddion a materion cyhoeddus at sylw cynulleidfa fyddai ddim yn debygol o ddod at ein newyddion traddodiadol ni ar y brif sgrin. Mae hefyd yn cynnig plwraliaeth llais o fewn darpariaeth newyddion yn y Gymraeg. Rydym yn trafod gydag ITV sut mae esblygu gwasanaeth HANSH i gynnwys mwy o newyddion a materion cyfoes er mwyn cyrraedd cynulleidfa oedd newydd a gwahanol. Rydym hefyd yn trafod ac annog newyddion digidol trawslwyfanol efo'r BBC fel bod modd i'n gwylwyr ni dderbyn newyddion tu hwnt i ddarlledu llinol a'r gwasanaeth mwy traddodiadol mae'r BBC wedi bod yn ei ddarparu inni.

Hoffwn dy sicrhau bod ymrwymiad S4C i newyddion yn dal yn gryf ac mai ehangu y gynulleidfa yw bwriad y newidiadau. Rydym wedi trafod efo'r gwylwyr ac yn hyderus y bydd yr amserlen newydd yn cynnig gwasanaeth perthnasol iddyn nhw. Rwy'n hapus iawn i dy ddiweddarau pan fydd datblygiadau ac yn amlwg, cysyllta os bydd angen rhywbeth yn y cyfamser.

Cofion cynnes,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Owen Evans', written in a cursive style.

Owen Evans
Prif Weithredwr

Owen Evans

Chief Executive

S4C

14 June 2019

Dear Owen,

Proposed changes to the S4C schedule

Thank you for your letter setting out the proposed changes to the S4C schedule for next year. I am grateful to you for explaining the background to the decision to move the main evening news to an earlier time slot.

As you know, I have spoken of my concern about the proposals to move away from the current late evening slot at 9.00pm. I feel that the move will mean that there is less opportunity to have in-depth discussions on the decisions which affect the people of Wales. I feel that our media in Wales should be doing everything they can to counteract what is often described as 'a democratic deficit'. That is, audiences in this country are more likely to consume print and television news from UK-wide media than national newspapers and broadcasters which results in poorer understanding of the way in which decisions are made which affect people's lives. I am concerned that moving the news programme will mean there are fewer opportunities for raising awareness of issues of national interest.

In particular, I think that a 10 minute news programme on a Friday mitigates against proper discussions of the week's events.

To help our Committee members understand the reasons for the proposed scheduling changes please can you explain how the suggestion to move the news came about in the first instance?

You say you have discussed these issues with viewers via a focus group. Could you tell us how your focus group was assembled and how the consultation exercise was carried out? Were journalists and the production team from Newyddion 9 included in the consultation?

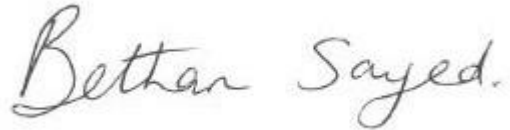
You say you 'are confident that the new schedule will offer them a relevant service'. Is this as a result of the focus group comments? If so, please can you share the findings of the focus group with us? If not, please can you explain what evidence suggests this schedule change will result in higher viewing figures.

Do you have any plans to review the changes to the time at which the news is broadcast? Will you be measuring viewing figures for the new schedule?

You also mention that you are 'discussing and promoting cross-platform digital news with the BBC, so that our viewers can receive news beyond the confines of linear broadcasting and the more traditional service that the BBC has been providing to us.' I would be interested to know the extent to which your viewers are interested in receiving your news output digitally rather than via broadcast news.

I am pleased to hear that 'S4C's commitment to news remains steadfast, and I understand that the aim of these changes is to widen the audience. However I am worried that this could result in fewer hours of news broadcasting which may undermine the crucial task of helping people understand the decision-making which determines Welsh political and social issues.

Yours sincerely,

A handwritten signature in cursive script that reads "Bethan Sayed." The signature is written in a dark ink and is positioned centrally on the page.

Bethan Sayed

Chair of the Committee

20.06.19

Bethan Sayed AC
[REDACTED]

Newidiadau Arfaethedig i Amserlen S4C

Annwyl Bethan,

Diolch am eich llythyr diweddaraf ynglŷn â'r newidiadau arfaethedig i amserlen S4C. Rwy'n gwerthfawrogi eich diddordeb yng ngwaith y sianel, a'r pwysigrwydd rydych chi'n amlwg yn ei weld yn y gwasanaeth rydyn ni'n ei ddarparu.

Hoffwn ategu unwaith eto bod y gwasanaeth newyddion a ddarperir gan BBC Cymru yn hollbwysig i ni, ac yn rhan hanfodol o isadeiledd S4C. Datblygu'r gwasanaeth yw ein bwriad yn hytrach na chyfyngu arno.

Fel rwyf wedi esbonio, fe wnaed y penderfyniad i symud Newyddion S4C i 7.30 o nos Lun i nos Wener wrth i ni gynnal adolygiad manwl o'r amserlen yn ei chyfanrwydd. Defnyddiwyd Panel Cyfryngau Cymru (TRP) i gynnal arolwg meintiol ym mis Chwefror 2019. Roedd yr ymchwil hynny yn awgrymu y byddai rhaglenni awr o hyd yn y slot 9 o'r gloch yn apelio mwy at fwyafrif y gynulleidfa. Fe wnaed gwaith ansoddol hefyd (gweithdai ymchwil) gan gwmni Beaufort Research. Rhoddwyd 6 amserlen wahanol i'r cyfranwyr, ac roedd y mwyafrif yn ffafrio yr un gyda Newyddion am 7.30pm.

Bu'r newidiadau arfaethedig i'r amserlen yn cael eu trafod yn y cyfarfodydd cyson mae ein Cyfarwyddwr Cynnwys yn cael gyda'r BBC. Bu ein Comisiynydd Newyddion a Materion Cyfoes, hefyd yn cwrdd gyda thîm Newyddion 9, ac yn holi eu barn am nifer o agweddau o'r gwasanaeth gan gynnwys yr amser darlledu. Rhoddwyd ystyriaeth i'r sylwadau yna i gyd wrth i ni benderfynu ar yr amserlen.

Hoffwn eich sicrhau nad yw'r newid amser yn ei hun yn mynd i arwain at lai o amser i drafod. I'r gwrthwyneb, wrth symud ynghynt yn y noson rydym ni'n gweld cyfle i'r rhaglen gynnwys mwy o gyfweiliadau byw, a thrwy hynny i fedru craffu ar bolisiâu a phenderfyniadau sy'n effeithio ar ein gwylwyr.

Mae'n amhosib bod yn sicr pa effaith gaiff unrhyw newidiadau i'r amserlen ar ein ffigurau gwyllo yn eu cyfanrwydd. Mae sawl ffordd o'u mesur; niferoedd y gwylwyr i raglenni unigol, oriau a wylwyd a chyrhaeddiad. Ond mae'n rhagolygon mewnol ni yn ein gwneud ni'n ffyddiog y bydd y newidiadau yn arwain at gynnydd.

Yn yr un modd, ni allwn ragweld i sicrwydd beth fydd effaith y newid amser ar niferoedd gwylwyr y brif raglen newyddion. Ond rydyn ni wrth gwrs yn awyddus i'n gwasanaeth gael ei weld gan gynifer a phosib, ac am y rheswm hynny rydyn ni wedi rhoi Newyddion S4C yn fwriadol ynghanol yr amserlen, a rhwng dwy o'n cyfresi mwyaf poblogaidd, sef Heno a Phobol y Cwm.

Byddwn hefyd yn craffu ar gynnwys ac arddull y rhaglen newyddion er mwyn sicrhau bod BBC Cymru yn darparu gwasanaeth o'r safon uchaf. Rwy'n siwr y byddech yn cytuno mai nid mewn munudau yn unig mae mesur gwerth gwasanaeth, ond bod angen sicrhau hefyd bod y rhaglen yn arddel y safonau newyddiadurol uchaf posib.

Rydych chi hefyd wedi codi pryder am hyd y rhaglen ar nos Wener. Fel nodwyd eisoes, mae'n rhaid i ni wrth gwrs i edrych ar yr amserlen yn ei chyfanrwydd. Mae darlledu gemau byw o Uwch-gynghrair Bel-droed Cymru yn bwysig i ni fel darlledwr cyhoeddus yng Nghymru. Ond fel gyda unrhyw chwaraeon byw, rydyn ni'n gorfod gweithio mewn partneriaeth gyda threfnwyr y gystadleuaeth i sicrhau bod gemau a'u hamseroedd yn addas i gefnogwyr a gwylwyr teledu. Yn draddodiadol, roedd y gemau nos yma yn dechrau am 7.45, ond wedi trafodaeth gyda Chymdeithas Bel-droed Cymru mae nhw wedi cytuno i symud amseroedd y gemau i 8 yh. Rwy'n falch o fedru cadarnhau felly y byddwn ni nawr yn medru cael rhaglen newyddion 25 munud pan fo pêl-droed byw ar nos Wener, a phan na fydd gem, bydd y rhaglen newyddion ar nos Wener yn hanner awr.

Yn yr amserlen newydd bydd y newyddion hefyd yn symud i slot mwy cyson a mwy blaenllaw ar benwythnosau, sef 7.20. Rydyn ni hefyd yn trafod y posibilrwydd gyda'r BBC o ymestyn rhaglen nos Sadwrn i 15 munud.

Mae eich cwestiwn olaf yn ymwneud a'n huchelgais digidol. Fel darlledwr cyhoeddus mae dyletswydd arnom ni i symud gyda'r oes, a darparu'r gwasanaeth mae'r gynulleidfa yn ei chwennych. Rydyn ni eisoes wedi cynyddu ein darpariaeth ddigidol mewn meysydd eraill fel adloniant ysgafn, a materion cyfoes. Y bwlch mawr yn ein darpariaeth ddigidol yw'r gwasanaeth newyddion. Yn eu hadroddiad blynyddol gyhoeddwyd wythnos ddiwethaf fe wnaeth Channel 4 amlinellu yr her yma iddynt hwythau. Fe wnaeth y nifer sy'n gwyllo Channel 4 News ostwng 9% yn 2018, ac rodden nhw'n nodi mai un o'r rhesymau am hynny yw'r cynnydd yn y niferoedd sy'n derbyn eu newyddion ar-lein. Mae nhw ar yr un adeg wedi gweld cynnydd sylweddol yn y niferoedd sy'n gwyllo eu cynnwys nhw ar YouTube, yn enwedig ymhlith pobol ifanc.

Does dim amheuaeth felly bod y gynulleidfa eisoes yn derbyn ei newyddion yn ddigidol o ffynonellau eraill. Er mwyn parhau yn ddarlledwr cyhoeddus perthnasol yn yr iaith Gymraeg, mae dyletswydd arnom ni hefyd i symud i'r cyfeiriad yma. Nid gwasanaeth i ddisodli y newyddion teledu llinol fyddai hwn, ond gwasanaeth fyddai'n ychwanegiad iddo, ac yn caniatáu i'r gynulleidfa dderbyn ei newyddion fel mae'n torri. Ein gobaith fyddai cynnig gwasanaeth mwy eang fel rydym eisoes wedi cychwyn ei gynnydd ar Hansh drwy bartneriaeth hyfforddi efo ITV Cymru sy'n darparu cynnwys materion cyfoes digidol i'n cynulleidfa.

Wrth gwrs rydym yn adolygu perfformiad yr amserlen yn gyson, gyda sylw penodol yn cael ei roi i safon y rhaglenni, niferoedd y gwylwyr ac adborth gan wylwyr a rhanddeiliaid. Gallaf eich sicrhau y byddwn ni yn craffu yr un mor ofalus ar berfformiad yr amserlen newydd.

Yn gywir,

Owen Evans
Prif Weithredwr S4C

Document is Restricted